Stuk **1584** (2007-2008) – Nr. 1

VLAAMS PARLEMENT

Zitting 2007-2008

4 maart 2008

GEDACHTEWISSELING

over de uitvoering van de motie van aanbeveling naar aanleiding van de maatschappelijke beleidsnota Energiearmoede

VERSLAG

namens de Commissie Energiearmoede uitgebracht door de dames Veerle Heeren en Else De Wachter

Samenstelling van de commissie:

Voorzitter: de heer Carl Decaluwe.

Vaste leden:

de heren Pieter Huybrechts, Jan Penris, Felix Strackx;

de heer Carl Decaluwe, de dames Cindy Franssen, Veerle Heeren;

mevrouw Hilde Eeckhout, de heer Marc van den Abeelen, mevrouw Vera Van der Borght;

de dames Else De Wachter, Michèle Hostekint, de heer Bart Martens.

Plaatsvervangers:

de dames Agnes Bruyninckx, Greet Van Linter, de heer John Vrancken;

de heer Tom Dehaene, de dames Sabine Poleyn, Monica Van Kerrebroeck;

de dames Annick De Ridder, Dominique Guns, Margriet Hermans;

de heren Kurt De Loor, Joris Vandenbroucke, N..

Toegevoegde leden:

mevrouw Helga Stevens;

mevrouw Mieke Vogels.

INHOUD

Blz.

1. Toelichting door mevrouw Hilde Crevits, Vlaams minister van Openbare Werken, Energie, Leefmilieu en Natuur 4
2. Toelichting door de heer Bernard Wallyn, Vlaamse Maatschappij voor Sociaal Wonen 11
3. Toelichting door de dames Mieke Clymans en Anita Rimaux, Samenlevingsopbouw Antwerpen Provincie vzw – Vlaams project Energie en Armoede..... 14

DAMES EN HEREN,

De Commissie Energiearmoede hield op 20 februari 2008 een gedachtewisseling over de uitvoering van de motie van aanbeveling die het Vlaams Parlement op 1 februari 2006 heeft aangenomen naar aanleiding van de maatschappelijke beleidsnota Energiearmoede (zie *Parl. St.* Vl. Parl. 2005-06, nr. 668/4).

Aan de gedachtewisseling werd deelgenomen door:

– mevrouw Hilde Crevits, Vlaams minister van Openbare Werken, Energie, Leefmilieu en Natuur;

– de heer Bernard Wallyn, Vlaamse Maatschappij voor Sociaal Wonen;

– de dames Mieke Clymans en Anita Rimaux, Samenlevingsopbouw Antwerpen Provincie vzw – Vlaams project Energie en Armoede.

1. Toelichting door mevrouw Hilde Crevits, Vlaams minister van Openbare Werken, Energie, Leefmilieu en Natuur

Minister *Hilde Crevits* verwijst naar de brief van 5 december 2007 van de voorzitter van de Commisie Energiearmoede aan de minister-president van de Vlaamse Regering met de vraag "een stand van zaken op te maken van wat al is uitgevoerd en wat nog geconcretiseerd moet worden" naar aanleiding van de motie van aanbeveling die het Vlaams Parlement op 1 februari 2006 heeft aangenomen.

De minister zal per aanbeveling de verwezenlijkingen schetsen en desgevallend de werkzaamheden die nog dienen te worden aangevat of afgerond. Maar vooraf brengt zij de wijzigingen in de regelgeving in herinnering.

In eerste instantie keurde de Vlaamse Regering op 22 december 2006 het zogenaamd minibesluit definitief goed. Via dit besluit werden in de wetgeving de dringend noodzakelijk geachte maatregelen ingevoerd, waarvoor geen bijkomende rechtsgrond vereist was, met name:

– de uitbreiding naar twee maanden van de termijn voor de plaatsing van budgetmeters voor klanten van de netbeheerder met betalingsmoeilijkheden;

– het kosteloos ter beschikking stellen van budgetmeters voor niet-beschermde klanten;

– de uitbreiding van de minimale levering van zes naar tien ampère;

– de gelijkschakeling van het afsluitverbod in de winter voor elektriciteit en aardgas, met tegelijkertijd een verruiming van de periode waarin niet mag worden afgesloten van twee naar drie maanden.

Ten tweede werd met het decreet van 25 mei 2007 een rechtsgrond gecreëerd voor een aantal bijkomende maatregelen. Dit decreet wijzigt drie bestaande decreten, met name het decreet van 20 december 1996 met betrekking tot de minimale levering van elektriciteit, gas en water, het Elektriciteitsdecreet van 17 juli 2000 en het Aardgasdecreet van 6 juli 2001.

De voornaamste wijzigingen zijn de volgende:

– in het decreet van 1996 op de minimale levering van elektriciteit, gas en water werden de begripsomschrijvingen in overeenstemming gebracht met de krachtlijnen van de liberalisering. Verder werden elektriciteit en gas uit het toepassingsgebied gehaald en ondergebracht in het Elektriciteits- en Aardgasdecreet. Tot slot werd de werkwijze van de lokale adviescommissie voor elektriciteit en aardgas afzonderlijk bepaald;

– een aantal begrippen zoals huishoudelijke afnemer, afsluiten, budgetmeter, hulpkrediet enzovoort, werd duidelijker omschreven;

– tussen gemengde, professionele en huishoudelijke afnemers wordt een duidelijk onderscheid gemaakt;

– het recht op een ononderbroken toevoer van elektriciteit en aardgas wordt uitdrukkelijk opgelegd als openbaredienstverplichting;

– het begrip klaarblijkelijke onwil werd geschrapt uit de wetgeving en werd vervangen door een reeks criteria die ondubbelzinnig kunnen toegepast worden. Op die manier kunnen gezinnen niet meer om reden van armoede worden afgesloten en worden afsluitingen beperkt tot uitzonderingsgevallen. Afsluiten kan nog zonder een beslissing van de lokale adviescommissie (LAC) in geval van fraude, onveiligheid, leegstand en bij weigering van ondertekening van een leveringscontract als de afnemer geen wanbetaler is. Na een advies van de LAC kan ook worden afgesloten in een beperkt aantal andere gevallen, met name bij weigering van het sluiten van een afbetalingsplan, bij weigering van de plaatsing van een budgetmeter of de aanpassing van een budgetmeter, bij weigering van het sluiten van een leveringscontract nadat dit werd opgezegd om een andere reden dan wanbetaling en op

voorwaarde dat een leverancier bereid gevonden wordt om een contract te sluiten, en ten slotte bij weigering van het sluiten van een leveringsovereenkomst als men langer dan zes maanden zonder schuld door de netbeheerder wordt beleverd;

– voor de handhaving van de verplichtingen werden administratieve geldboetes ingevoerd die in verhouding staan tot de overtredingen.

Het ontwerp van maxibesluit, met de overige maatregelen die een bijkomende rechtsgrond vereisen, zal in het voorjaar van 2008 worden voorgelegd aan de Vlaamse Regering, zodat een advies kan worden aangevraagd aan de Raad van State. De speerpunten van het ontwerp zijn:

– de te volgen procedures vooraleer kan worden overgegaan tot afsluiting en heraansluiting;

– het verbod op het aanrekenen van kosten aan klanten van wie het leveringscontract is opgezegd omwille van wanbetaling;

– de verlenging van de minimale termijn voor het opzeggen van een leveringscontract;

– de oplaadmogelijkheden voor de budgetmeters en de mogelijkheden voor de betaling van de opladingen;

– de aanpassing van de sociale statistieken ter opvolging van het sociaal energiebeleid.

De minister overloopt vervolgens chronologisch de aanbevelingen uit de motie van het Vlaams Parlement. Zij verwijst naar de eerste twee aanbevelingen, met name de vraag om "het armoedebeleid met gedrevenheid, kracht en overtuiging te ontwikkelen" en "daarbij steeds de toestand van de armen voor ogen te houden, en de beperkingen en hinderpalen van bevoegdheidsgrenzen en -afbakeningen te overstijgen".

In Vlaanderen vormt het Vlaams Actieplan Armoedebestrijding de basis van het beleid betreffende de armoedebestrijding. Dit plan wordt jaarlijks geactualiseerd en na bespreking door de regering aan het Vlaams Parlement bezorgd. Het geeft een overzicht van de accenten en de concrete beleidsacties die binnen tien sociale grondrechten gesitueerd worden, namelijk participatie, maatschappelijke dienstverlening, gezin, rechtsbedeling, cultuur en vrije tijd, inkomen, onderwijs, werkgelegenheid, huisvesting en gezondheidszorg.

Bovendien is het ook een opdracht om minstens tweemaal per jaar een overleg te organiseren met het Vlaams Netwerk van verenigingen waar armen het woord nemen. Zij zorgen er voor dat de visie en beleidsaanbevelingen van mensen in armoede aan bod komen, en dat beleidsacties aan de visie van mensen in armoede 'getoetst' worden.

Om bevoegdheidsoverschrijdend te werken voorziet het decreet betreffende de armoedebestrijding ook in een 'horizontaal armoedeoverleg'. Daarin zetelen naast het Vlaams Netwerk en de organisatie De Link ook de aandachtsambtenaren. Dit zijn ambtenaren die binnen hun bevoegdheidsdomein een specifieke rol hebben in de opvolging van de thema's die gerelateerd zijn aan armoede en sociale uitsluiting. Zij zijn in principe ook betrokken bij het verticaal armoedeoverleg. Het horizontaal armoedeoverleg komt vier maal per jaar samen. Recent werd de samenstelling van dit overleg vernieuwd na de operatie Beter Bestuurlijk Beleid. Bovendien neemt ook een vertegenwoordiger van het Steunpunt ter bestrijding van armoede, bestaansonzekerheid en sociale uitsluiting, deel aan dit overleg.

Het blijft een uitdaging om het armoedeoverleg meer, beter en efficiënter te organiseren. Het horizontaal overleg speelt daarin een belangrijke rol, onder andere door te leren van goede praktijken.

Er wordt ook reeds geanticipeerd op de opmaak van een nieuw Vlaams Actieplan Armoedebestrijding, door na te gaan hoe dit plan kan worden opgesteld zodat de beleidsmaatregelen beter kunnen worden opgevolgd. Hiervoor werd een opdracht gegeven aan OASeS, de onderzoeksgroep van de Universiteit Antwerpen, die over specifieke expertise op dit vlak beschikt.

De derde aanbeveling luidt: "in het Vlaams Actieplan Armoede rekening te houden met de gevolgen van de recent gestegen energieprijzen voor de koopkracht van de armsten".

Deze aanbeveling geeft weinig inzicht in de wijze waarop er rekening dient gehouden te worden met de dalende koopkracht van de armsten. De inkomensproblematiek is een complex gegeven, waarin de stijging van de energieprijzen maar een partieel gegeven is en de bevoegdheid veelal niet in Vlaanderen ligt. Toch getuigt ook het Vlaams actieplan van verschillende acties die de druk op de kleine inkomens en uitkeringen moeten beperken, zoals bijvoorbeeld de inspanningen om de schoolkosten te beheersen en de geleidelijke verhoging van de ten laste neming voor de mantel- en thuiszorg tot het niveau van de residentiële zorg.

Er werd ook extra steun gegeven aan het Vlaams Centrum Schuldbemiddeling, met een uitbreiding van de opdracht tot het beter in kaart brengen van de schuldenproblematiek en tot preventie. In het kader

van preventie werd ook de ontwikkeling van een lessenpakket gesteund dat leerlingen voorbereidt op de uitdaging om een (beperkt) budget te beheren en schuldenlast te vermijden.

Aan de vierde aanbeveling, "het kunnen beschikken over minimumleveringen aan energie beschouwen als een grondrecht", is tegemoetgekomen met het decreet van 25 mei 2007 dat het recht op een ononderbroken toevoer van elektriciteit en aardgas uitdrukkelijk oplegt als een openbaredienstverplichting.

Aan de vijfde aanbeveling, "teneinde zoveel mogelijk te voorkomen dat mensen terechtkomen in een toestand van energiearmoede", wordt als volgt tegemoetgekomen:

– de sociale tarieven zijn sinds 1 augustus 2007 vervangen door de sociale maximumprijs die steeds de goedkoopste is. Het is de prijs die de goedkoopste leverancier van elektriciteit of aardgas in België aanbiedt in het gebied van de netbeheerder met de laagste nettarieven. De prijzen worden door de federale energieregulator, de Commissie voor de Regulering van de Elektriciteit en het Gas (CREG) vastgelegd, telkens voor de komende zes maanden. In de programmawet van 27 april 2007 werd ook de wettelijke basis gecreëerd voor de automatische toekenning van de sociale maximumprijzen. De concrete toepassingsmodaliteiten worden momenteel door de federale overheid uitgewerkt;

– met de energieleveranciers werden onderhandelingen gevoerd om voordelige voorwaarden te verkrijgen voor sociale huurders. Dit resulteerde in een voordelig aanbod bij Electrabel. In combinatie hiermee werd ervoor gezorgd dat sociale huurders en anderen via de Vlaamse Infolijn informatie kunnen bekomen over de voor hen voordeligste energieleverancier. Een nieuwe marktbevraging mondde recentelijk nog uit in een overschakeling naar een voordeeltarief dat bekomen werd bij Essent, met grotere voordelen voor de sociale huurders. Een belangrijk neveneffect van deze actie is nog dat tal van huurders er via de Vlaamse Infolijn achter kwam dat ze in feite ook in aanmerking kwamen voor het specifiek sociaal tarief voor gas en elektriciteit.

De zesde aanbeveling omvat een hele reeks aandachtspunten. Socialewoningbouw is een grote, zware trein, waarop de impact van versnellingen of richtingswijzigingen pas na verloop van enkele jaren voelbaar wordt. Het is dan ook vooral belangrijk om te kijken naar de resultaten over een langere periode, om de waarde van beleidsintenties te kunnen inschatten. In dat kader kunnen een aantal sprekende cijfers worden aangehaald. In de periode van het jaar 2000 tot en met 2007:

– werden er ongeveer 20.000 oude woningen voorzien van isolerende beglazing;

– werden er ongeveer 19.000 oude woningen voorzien van dakisolatie;

– werd jaarlijks gemiddeld ongeveer 100 miljoen euro aan investeringen in renovatie van oude woningen gegund;

– en werden er meer dan 13.000 nieuwe woningen opgeleverd, met een energieprestatieniveau dat aanzienlijk hoger ligt dan in de private sector.

Uiteraard kan niet het integrale bedrag, geïnvesteerd in renovatie, zuiver worden toegeschreven aan verhoging van de energieprestatie. Maar vanuit een bredere visie op duurzaamheid, is het veelal noodzakelijk om meteen de globale renovatie op te nemen op het ogenblik dat er wordt geïnvesteerd in betere energieprestaties. In die zin moet steeds het budget voor de integrale renovatie onder ogen worden gezien.

Deze cijfers illustreren het feit dat er in de sociale huisvesting al geruime tijd structurele inspanningen worden geleverd met betrekking tot de kwaliteit van de woningen. Deze achtergrond mag niet uit het oog worden verloren bij de evaluatie van de impact van de motie van aanbeveling van twee jaar geleden.

De voorbeelden van de meest efficiënte maatregelen die in de motie worden opgesomd, zijn de vervanging van enkel glas door hoogrendementsbeglazing, het aanleggen van dakisolatie of het vervangen van de stookketel.

Hoewel de vervanging van enkel glas en de plaatsing van dakisolatie zonder twijfel zeer efficiënte maatregelen zijn, kunnen deze niet zo vaak op een efficiënte manier worden losgekoppeld van een meer algemene vernieuwing. Wanneer enkel glas wordt vervangen, is het veelal ook aangewezen om het schrijnwerk te vervangen omdat dit thermisch van mindere kwaliteit is. Wanneer dat gebeurt, is het meestal ook best om meteen de gevelisolatie aan te pakken, omdat anders de dagkanten achteraf niet meer kunnen worden geïsoleerd. Voor de plaatsing van dakisolatie is het ingeval van puntdaken noodzakelijk om toegang te krijgen tot de zolderverdieping, wat vaak moeilijk is in een bewoonde woning. Ingeval van platte daken zijn er vaak aanpassingen noodzakelijk van de dakranden, wat opnieuw vaak interessanter is in combinatie met de gevelisolatie. In beide gevallen is er altijd de problematiek van degelijke dampschermen, absoluut noodzakelijk om condensatie tegen te gaan maar niet vanzelfsprekend in

de context van gedeeltelijke ingrepen. Tal van dergelijke beperkingen doen zich voor, wat ervoor zorgt dat deze ingrepen in het vernieuwingsbeleid van sociale woningen eerder worden ingepast in de grondige, globale renovaties van woningen en woningcomplexen.

De vervanging van stookketels daarentegen, kan wel vaak makkelijker als individuele ingreep worden uitgevoerd. Tijdens de jaren 2006 en 2007 werden hiervoor dan ook telkens REG-subsidies (REG: rationeel energiegebruik) ingezet, voor een totale waarde van 5,2 miljoen euro. Eens de geplande werken die hiermee worden ondersteund, afgerond zijn, zullen ongeveer 4000 ketels vervangen zijn door moderne installaties, of ongeveer 80% van de oude, dringend te vervangen exemplaren. Ieder van deze vervangingen levert een besparing op het energieverbruik op van 15% en meer. Van de resterende oude stookketels kan worden vermoed dat de vervanging niet meer zinvol is, bijvoorbeeld omdat de woningen zelf eigenlijk binnen afzienbare termijn aan vervangingsbouw toe zijn.

Hoewel de vermelde middelen prioritair worden ingezet op de vervanging van stookketels, is er nog voorzien om eventuele overschotten op de budgetten in te zetten voor de vervanging van individuele kachels door moderne, gesloten hoogrendementskachels. Ook hier kan een minimale energiebesparing van 10% worden verwacht en biedt het gesloten karakter uiteraard een sterk verhoogde veiligheid met betrekking tot mogelijke CO-vergiftiging.

De premies van de netbeheerders voor energiebesparende maatregelen alsook de fiscale maatregelen gelden zowel voor eigenaars als voor huurders. Daarnaast wordt in het kader van het Vlaams Energierenovatieprogramma 2020 momenteel een actie voorbereid om in samenwerking met syndici energiebesparende maatregelen te stimuleren.

Eveneens in het kader van het Energierenovatieprogramma werd door de Vlaamse Regering een ontwerp van besluit principieel goedgekeurd om aan niet-belastingbetalers een premie toe te kennen voor de plaatsing van dakisolatie, een condenserende ketel en hoogrendementsbeglazing. Daarnaast wordt een slimme financieringsformule uitgewerkt voor de uitvoering van energiebesparende investeringen bij renovatiewerken.

Het is duidelijk dat aanbeveling 6 d), alsook de aanbevelingen 6 a) en 6 b), kaderen in een bredere langetermijnvisie. Er zijn ondertussen een aantal belangrijke stappen gezet in dit verband. Er is het nieuwe kaderbesluit sociale huur en er is het nieuwe financieringssysteem voor de socialehuursector (NFS2). Dat laatste is uitdrukkelijk geconcipieerd als een financieringsmechanisme voor de zaken die op het uitvoeringsprogramma komen. Het uitvoeringsprogramma zelf moet uitvoering geven aan de beleidslijnen zoals die worden weerspiegeld in het meerjarige investeringsprogramma. De vermelde moties passen daarmee zeer uitdrukkelijk in dit totaalplaatje voor de regelgeving zoals die wordt voorzien.

Er wordt standaard een hoog energieprestatieniveau voorzien voor zowel nieuwe als gerenoveerde socialehuurwoningen. De uitgewerkte financiering is erop voorzien om in deze standaardnorm te voorzien. Met andere woorden, via de klassieke financiering geniet de sociale huurder de garantie op behoorlijke energetische kwaliteit van zijn woning.

Het is de bedoeling om voor eventuele nog verdergaande ingrepen terug te grijpen naar alternatieve financieringssystemen. Een belangrijk aandachtspunt in dat verband is de energiecorrectie die in de nieuwe socialehuurprijsberekening werd opgenomen. Deze is een rechtstreekse vertaling van de aanbevelingen met betrekking tot het verdelen van de baten van de energiebesparing over eigenaar/verhuurder en huurder, en het stimuleren van investeringen met groter voordeel in energiebesparing dan meerkost in huurprijs.

Als de verhuurder erin slaagt om een significant beter energiepeil te realiseren dan voorzien volgens de standaardnormen, dan heeft de huurder daar automatisch ook een significant voordeel bij. Maar uiteraard is hiervoor ook een hogere investering nodig, die niet meer noodzakelijk vanuit het normale systeem wordt gedragen. Om deze meerinvestering toch mogelijk te maken, kan er een correctie op de huurprijs worden doorgevoerd, die maximaal de helft van de winst op de energiefactuur van de huurder mag bedragen. De huurder draagt op die manier zijn steentje bij aan een investering, die hij meteen minimaal dubbel terugverdient. De energiecorrectie is bedoeld als hefboom, die het onderzoek naar en de uitvoering van de meest rendabele ingrepen moet stimuleren, met direct voordeel voor de huurder.

Het formuleren van prioriteiten en doelstellingen inzake de verhoging van de energieprestatie, kadert op geheel natuurlijk wijze in het opzet van het globale investeringsprogramma. Dat zal immers uitdrukking moeten geven aan alle beleidsprioriteiten in verband met de investeringen in bouw en renovatie van sociale woningen.

De regelgeving die eigenaars verplicht om bij de verkoop en verhuur van woongebouwen over een energieprestatiecertificaat te beschikken, werd op 11 januari 2008 definitief goedgekeurd. Momenteel worden de opleidingen voor de energiedeskundigen

die de certificaten mogen opmaken, voorbereid. De softwareontwikkeling zit in een eindfase, zodat de opleidingen vermoedelijk in de loop van de maand mei van start kunnen gaan. Zodra er voldoende deskundigen opgeleid zijn om aan de vraag naar energieprestatiecertificaten te voldoen, zal de verplichting ingevoerd worden.

De invoering van de energieprestatiecertificaten is een opportuniteit voor de sociale huisvesting. Kennis van het energiepeil van het integrale patrimonium biedt belangrijke informatie voor het vaststellen van prioriteiten in het kader van de beleidsvoorbereiding en tegelijk voor de opvolging en evaluatie van het beleid.

Jammer genoeg moet er vooralsnog gewacht worden op de uitwerking van de berekeningsmodules van het energiepeil voor bestaande woningen. Het was dus nog niet mogelijk om al effectief voorop te lopen in de socialehuursector. Maar er heeft hieromtrent wel al uitgebreid overleg plaatsgevonden met het Vlaamse Energieagentschap (VEA). Het is immers duidelijk dat deze operatie een ernstige uitdaging vormt. Gezien het verloop in socialehuurwoningen en het feit dat er vanaf 2009 bij iedere huurderswissel een energiecertificaat zal moeten worden voorgelegd, zal er op erg korte termijn een groot aantal certificaten moeten worden opgesteld. Daarom werden er bijvoorbeeld mogelijkheden gecreëerd om de berekeningen tegelijk uit te voeren voor grotere aantallen groepsbouwwoningen van dezelfde typologie. Er wordt ook gezamenlijk gezocht naar de mogelijkheden met betrekking tot optimale informatie-uitwisseling tussen VEA en de Vlaamse Maatschappij voor Sociaal Wonen (VMSW). Dit en ander onderzoek is lopende, onder meer nog met betrekking tot de mogelijke uitbreiding van de meldingssoftware voor de certificaten en de mogelijkheid om het 'normale' onderzoek voor de bepaling van het energiepeil gedetailleerder te laten uitvoeren voor socialehuurwoningen.

De verplichting om standaard een budgetmeter te installeren in sociale woningen is opgenomen in het ontwerp van maxibesluit maar dit wordt nog onderzocht op kostenefficiëntie. Meer en meer worden er inderdaad budgetmeters geplaatst in de nieuwe sociale woningen. Er blijkt echter een grotere vraag naar budgetmeters dan dat er aanbod is. Het is met andere woorden vooralsnog niet mogelijk om de plaatsing ervan algemeen op te leggen. Misschien is de huidige aangelegenheid wel het ideale moment om deze problematiek onder de loep te nemen.

Daarnaast wordt er in de sociale huisvesting ook meer en meer gebruik gemaakt van nieuwe systemen van 'smart metering'. Dit maakt gedetailleerde individuele opvolging van het verbruik door de gebruiker maar ook van op afstand mogelijk, terwijl men toch collectieve verwarmingssystemen kan blijven gebruiken. Men hoopt deze technologie op termijn systematisch te kunnen combineren met het principe van de budgetmeters. Jammer genoeg is de technologie daar nog niet helemaal rijp voor, en is bijvoorbeeld de kostprijs vaak nog een belemmering (onder meer omwille van het monopolie dat er vooralsnog op rust).

In het ontwerp van maxibesluit zal de regelgeving voor het gebruik van aardgasbudgetmeters reeds volledig uitgewerkt worden, zodanig dat het gebruik van dergelijke meters kan ingevoerd worden zodra deze beschikbaar zijn.

De zevende aanbeveling omvat eveneens een reeks aandachtspunten. In het ontwerp van maxibesluit werd opgenomen dat er geen kosten meer mogen aangerekend worden aan de klanten van wie het leveringscontract werd opgezegd wegens wanbetaling.

In het besluit van 22 december 2006 werd bepaald dat de budgetmeter moet worden geplaatst binnen een termijn van zestig kalenderdagen, nadat de klant ook door de netbeheerder in gebreke werd gesteld voor het niet betalen van zijn rekening. Reden voor deze keuze is tweeërlei. Enerzijds zijn er veel klanten die na een zeer beperkte tijd opnieuw naar de vrije markt vertrekken. Voor deze klanten is de plaatsing van een budgetmeter niet zinvol. Anderzijds is er een grote achterstand bij de plaatsing van budgetmeters, die op deze manier kan worden weggewerkt.

In het besluit van 22 december 2006 werd bepaald dat de plaatsing van de budgetmeter voortaan voor alle klanten, zowel beschermde als niet-beschermde klanten, gratis is.

In het ontwerp van maxibesluit wordt voorgesteld om het aantal oplaadpunten uit te breiden in functie van de noodwendigheden. De bepaling dat minimum één oplaadpunt per gemeente moet worden geïnstalleerd blijft behouden. Tevens wordt de manier van opladen gebruiksvriendelijker gemaakt: in alle oplaadpunten zullen zowel elektronische betalingen als betalingen in cash geld mogelijk moeten zijn.

Het voorkomen van schuldopbouw gebeurt onder andere door de budgetmeter maar is in eerste instantie de opdracht van de erkende diensten voor schuldbemiddeling. Er is vandaag geen algemeen overzicht van de inspanningen en praktijken op dit vlak. In 2008 worden er in het kader van steun aan het project energie en armoede van Samenlevingsopbouw Antwerpen Provincie vzw in samenwerking met de Vereniging van Vlaamse Steden en Gemeenten

(VVSG) goede praktijkervaringen uitgewisseld. In deze is de goede samenwerking tussen de LAC en de dienst schuldbemiddeling cruciaal. In de overeenkomst met het Vlaams Centrum Schuldbemiddeling voor het jaar 2008 zal deze thematiek eveneens onder de aandacht worden gebracht. De financiële steun voor het Vlaams centrum werd opgetrokken tot 274.000 euro.

Met het besluit van 22 december 2006 werd de minimale levering van elektriciteit opgetrokken van zes naar tien ampère voor alle gezinnen.

Het besluit sociale openbaredienstverplichtingen werd reeds op een aantal punten gewijzigd met het besluit van de Vlaamse Regering van 22 december 2006. De overige wijzigingen zullen gebeuren met het maxibesluit, waarvan de definitieve goedkeuring tegen midden 2008 wordt verwacht.

Met betrekking tot aanbeveling 8, stelt de minister dat in het ontwerp van maxibesluit de procedures vastgelegd zullen worden inzake contractuele opzegging en termijnen, opname van meterstanden en problematische verhuizingen.

Het is reeds sinds 1 juli 2003 wettelijk geregeld dat afsluiten in de winterperiode verboden is. De netbeheerders hebben tot nu toe deze verplichting steeds strikt nageleefd.

Met het minibesluit van 22 december 2006 werd de winterperiode voor de gas- en elektriciteitssector vastgelegd als de periode tussen 1 december en 1 maart. In datzelfde besluit werd geregeld dat de minister bevoegd voor het Energiebeleid deze periode kan verlengen afhankelijk van de weersomstandigheden, met dien verstande dat de winter niet vroeger kan beginnen dan 1 november en niet later kan eindigen dan 31 maart.

Om een meer rechtszeker kader inzake afsluitingen te creëren, werden de gevallen waarin de elektriciteits- of aardgastoevoer kan worden afgesloten via het decreet van 25 mei 2007 beperkt tot een limitatieve lijst van negen gevallen.

In hetzelfde decreet van 25 mei 2007 werd expliciet vastgelegd dat een huishoudelijke afnemer gebruik kan maken van het recht om gehoord te worden. Hierbij is uitdrukkelijk voorzien dat hij zich hiervoor kan laten bijstaan of laten vertegenwoordigen door een raadsman of een vertrouwenspersoon. Concreet betekent dit dat ook de armenvereniging als vertrouwenspersoon kan optreden en meegaan naar de LAC om de klant bij te staan. Die mogelijkheid bestaat dus en mensen die voor de LAC moeten verschijnen, maken daar soms gebruik van. Geregeld wordt beroep gedaan op de medewerkers van het project Samenlevingsopbouw Antwerpen Provincie vzw.

In de wetgeving is voorzien dat in de gevallen dat een dossier voor de LAC moet komen, er steeds een contradictoir onderzoek moet gebeuren waaruit blijkt dat de huishoudelijke afnemer niet in een situatie verkeert waardoor afsluiting onverantwoord zou zijn. De voorbije jaren was er overleg met het federale niveau om op dit punt stappen te zetten. Dit kon echter niet worden geconcretiseerd en dient verder te worden opgevolgd. Er zal dan ook een nieuwe afspraak worden gemaakt.

Over aanbeveling 9 verklaart de minister het volgende. Om ervoor te zorgen dat alle brieven van leveranciers en netbeheerders voldoende duidelijk en begrijpbaar zijn, zal in het maxibesluit worden voorzien dat de minister bevoegd voor het Energiebeleid de vorm en de inhoud van herinneringsbrieven, ingebrekestellingen, regularisatiedocument enzovoort vastlegt. Dit zal gebeuren in samenwerking met alle betrokken partijen, waaronder ook de armenverenigingen, de energiesector en de OCMW's. Op basis van het hierboven vermelde project zal in 2008 aan alle OCMW's een infopakket worden bezorgd, met onder andere voorbeeldbrieven die duidelijk en verstaanbaar zijn, onder meer voor mensen in armoede.

De communicatie naar de betrokken doelgroep zal een combinatie zijn van allerlei soorten communicatiemiddelen. Er is reeds gepland om over de nieuwe wetgeving zowel een brochure als een websiteluik uit te werken. Maar op dit vlak is er zeker nog een uitdaging, omdat ervaring leert dat het opmaken van folders in aangepast taalgebruik nog geen garantie is voor het feit dat de informatie wordt opgenomen door de beoogde doelgroep. Een mogelijkheid is om extra aandacht te hebben voor de mensen die in het OCMW hun budgetmeter komen opladen, en voor hen acties op het vlak van informatieoverdracht te ontwikkelen. Een belangrijke stap is reeds de basiskennis te bezorgen aan de maatschappelijk werkers die geëngageerd zijn in de LAC-werking.

Voor het opstellen van een gedetailleerde en begrijpbare energiefactuur zijn destijds in de schoot van de federale regulator, de CREG, initiatieven genomen maar die hebben nog niet geleid tot een ideale factuur.

Om laagdrempelige informatie te verstrekken over de vrijmaking van de energiemarkt wordt reeds verscheidene jaren samengewerkt met de armenverenigingen. Met de steun van de Vlaamse minister bevoegd voor het Energiebeleid en de Vlaamse minister bevoegd voor Welzijn heeft de vzw Samenlevingsopbouw Antwerpen Provincie onder andere een vormingsmap opgemaakt rond de vrijmaking van de

elektriciteits- en gasmarkt en werd een reeks vormingen gegeven. Sinds 1 januari 2008 loopt eveneens met de steun van de Vlaamse minister bevoegd voor het Energiebeleid bij Samenlevingsopbouw Antwerpen Provincie een project voor het begeleiden van mensen met betalingsmoeilijkheden van de energiefactuur via een sociale energieconsulent.

De federale overheid heeft, na aandringen van het Vlaamse Gewest, de nodige wetgevende initiatieven genomen voor de oprichting van de ombudsdienst. Binnenkort kan gestart worden met de aanwerving van een ombudsman of -vrouw.

In de tiende aanbeveling vraagt het Vlaams Parlement de Vlaamse Regering "al deze maatregelen uit te werken in nauw overleg met de armenverenigingen, en samen met de armen zelf". De minister verklaart dat alle sociale maatregelen steeds worden uitgewerkt in nauwe samenwerking met de armenverenigingen. Zo werd het Vlaams Netwerk waar armen het woord nemen en de vzw Samenlevingsopbouw Antwerpen Provincie om advies gevraagd bij de invoering van de sociale openbaredienstverplichtingen. Er werd ook deelgenomen aan gespreksfora en studiedagen die rond dit thema met de verenigingen waar armen het woord nemen werden georganiseerd. Energiearmoede werd ook opgenomen in de actualisatie van het Vlaams Actieplan Armoedebestrijding. En ook in de stuurgroep van het Vlaams project 'Energie en Armoede' van Samenlevingsopbouw Antwerpen Provincie wordt regelmatig overleg gepleegd.

1.1. Bespreking

Mevrouw *Veerle Heeren* dankt de minister voor de voortzetting van het beleid van haar voorganger Kris Peeters. Het lid ziet hierin een bewijs dat de commissie aan de hand van aanbevelingen en resoluties invloed op het beleid uitoefent. Zij heeft in het kader van het huisvestingsbeleid wel fundamentele vragen over de besteding van het bedrag van 7 miljoen euro dat door het energiefonds ter beschikking wordt gesteld. Hoewel tussen 2000 en 2007 de ramen van bijna 20.000 woningen van dubbel glas werden voorzien, waren er in 2006 nog altijd 41.000 met enkel glas. Aan dat tempo zal het debat over 20 jaar nog altijd bezig zijn.

Mevrouw Heeren pleit voor een stappenplan en herinnert eraan dat tijdens de plenaire bespreking van de motie van aanbeveling werd gevraagd om een energiedoorlichting, gevolgd door snelle maatregelen. Het volstaat volgens haar niet om dit onder te brengen in het ruimere geheel van de aan de gang zijnde renovaties. Mevrouw Heeren wil dat bij de begrotingswijziging extra middelen gaan naar huisvesting. Het argument dat de sector niet kan volgen, dat gebruikt werd om deze middelen niet in te schrijven in de begroting 2008, aanvaardt zij niet.

Mevrouw *Michèle Hostekint* heeft vragen bij de termijnen. 'Binnenkort' is een rekbaar begrip. Zo wacht men al sinds 2003 op de ombudsdienst voor energie. De wet is begin 2007 goedgekeurd. Wanneer is dan 'binnenkort'? Dezelfde vraag kan trouwens gesteld worden over verschillende andere aangekondigde maatregelen. Wanneer mag men de resultaten verwachten van de LAC-doorlichting?

Mevrouw *Mieke Vogels* sluit zich aan bij de opmerking van mevrouw Heeren over de medebepaling van het beleid door de commissie. Anderzijds gaan de ontwikkelingen zeer snel. De realiteit van de energieprijzen en -voorzieningen vandaag is een heel andere dan die van vorig jaar. Het lid vraagt in het bijzonder aandacht voor de huurwoningen buiten de sociale huisvesting, en suggereert meteen om dit in een voorstel van resolutie op te nemen. De lokale besturen en in het bijzonder de OCMW's nemen reeds het voortouw door het opzetten van energieaudits bij LAC-cliënten. In Wallonië gaan de OCMW's nog verder: zij koppelen de audits aan de uitvoering van energiebesparende programma's. Mevrouw Vogels vraagt de Vlaamse Regering hierover contact op te nemen met de VVSG met het oog op mogelijke ondersteuning.

Minister *Hilde Crevits* verwijst voor de opmerking van mevrouw Heeren over huisvesting naar de spreker van de Vlaamse Maatschappij voor Sociaal Wonen (VMSW), die wellicht nog gegevens zal bezorgen. Het pleidooi voor een stappenplan zal zij overmaken aan de minister bevoegd voor sociale huisvesting.

Wat de termijnen betreft, is het maxibesluit principieel goedgekeurd door de Vlaamse Regering. Op dit ogenblik worden de adviesprocedures doorlopen. Zij kan geen precieze data geven vooraleer de tweede goedkeuring een feit is. Zij verwacht terzake de volle medewerking van de sp.a-fractie. De vraag over de LAC-doorlichting zal zij bezorgen aan minister Vanackere.

Wat de audits betreft, is de overheid al op de goede weg met de gratis energiescans voor 2 op de 100 woningen, meent de minister. Gemeenten mogen zelf actief bepalen welke woningen een scan krijgen, zodat men een tandje kan bijsteken. Scans kunnen perfect plaatsvinden in huurwoningen op de privémarkt. Verder is het energieprestatiecertificaat juist bedoeld om door te lichten waar een woning zich bevindt op de ladder van het verhuurde patrimonium. Thans ontbreekt een dergelijke inventaris, wat vergelijking bemoeilijkt. Er wordt met het certificaat

gefocust op drie zaken: dakisolatie, dubbel glas en ketels. Die aanpak werkt stimulerend, want een verhuurder die renoveert, wordt vrijgesteld van het certificaat. Bovendien zal hij beter scoren op de balans.

2. Toelichting door de heer Bernard Wallyn, Vlaamse Maatschappij voor Sociaal Wonen

De heer *Bernard Wallyn* zegt dat hij in de VMSW hoofdzakelijk bezig is met duurzaam bouwen, meer bepaald energie, bouwfysica en technieken binnen gebouwen.

Als eerste punt behandelt hij het socialewoningpark en energie en gaat in op de gemiddelde thermische isolatie van sociale woningen in 2007 en dat voor de verschillende componenten. Globaal scoren appartementen iets beter dan eengezinswoningen. Er zijn inderdaad nogal wat woningen die nog enkel glas hebben, maar hun percentage neemt jaarlijks af. Op dit moment is 70% van de eengezinswoningen voorzien van isolerende beglazing, in appartementen 77%. Muren en vloeren, die technisch moeilijker aan te pakken zijn, blijven achter.

Vervolgens wordt ingegaan op de evolutie van het socialehuisvestingspark. Tot in de jaren tachtig werden vooral eengezinswoningen gebouwd. Na een terugloop van het bouwvolume nam de bouw opnieuw toe in de jaren negentig, maar deze keer met het accent op appartementen, zij het wel in gebouwen met een kleinere schaal. De uitvoering van de eerste isolatievoorschriften (K70) dateert van 1984, drie jaar na de totstandkoming van de voorschriften zelf. Dat betekent dat daaraan voorafgaand sinds de oorlog bijna 100.000 sociale woningen werden gebouwd. De noodzaak van thermische ingrepen werd begrepen vanaf de energiecrisis van de jaren zeventig. Ook toen speelde de energiearmoede al een rol: mensen konden hun huur niet meer betalen, omdat ze eerst de verwarming moesten betalen.

De eerste voorzichtige oplossing in de woningbouw was het plaatsen van dubbele beglazing. Voor een structurele aanpak was echter een norm nodig. De eerste was dus K70 in 1981. Spoedig ondervond men dat men aandacht moest hebben voor koudebruggen vanwege het gevaar voor oppervlaktecondensatie en schimmelvorming, en controleerde men voortaan de ontwerpen en de uitvoering op dit punt. In 1984 verschenen de eerste hoogrendementketels op de markt. Zij werden meteen veralgemeend voor de hele sector, dus zowel bij nieuwbouw als vervangingen.

Tien jaar later werd de volgende stap gezet. Ter gelegenheid van het Vlaamse Isolatiedecreet werd K55 ingevoerd en werden ook specifieke eisen gesteld aan de isolatiewaarden van de wanden. Begin jaren negentig verscheen een ventilatienorm. Vanaf 1994 werd – als eerste in Vlaanderen – in sociale woningen deze norm opgelegd. In 2001 werd de stap gezet naar K45 met opnieuw strengere waarden voor de wandisolatie en de veralgemening van lagetemperatuurverwarming in nieuwbouw.

In 2006 verscheen het energieprestatiebesluit. Het energieprestatiepeil houdt niet alleen rekening met de isolatie maar ook met de kwaliteit van het binnenklimaat, zoals de ventilatie en risico op oververhitting, en met de technieken, zoals verwarmingssystemen en mechanische ventilatieonderdelen.

Dit jaar staat VMSW voor de opgave om nieuwe onderrichtingen uit te brengen. Zij wil die gelegenheid aangrijpen om financieel en bouwtechnisch te onderzoeken of men van de vrij goed haalbare peilen E85 en K40 naar E80 en K35 zou kunnen gaan.

De spreker wijst erop dat in de hele beschreven periode door VMSW en de bouwmaatschappijen werd toegezien op zowel ontwerpen als uitvoering. De minimale eisen worden in de praktijk gehaald en vaak overtroffen.

De heer Wallyn wijst er nog op dat de huidige ontwerpen evolueren naar E70, wat mede verklaard wordt door het compacte karakter van de woningen. Er wordt gebruik gemaakt van glas met een heel hoog rendement. De raamafmetingen zijn voldoende voor goede verlichting, maar niet overdreven. Bovendien slaagt VMSW erin om een en ander te realiseren binnen de maximale normen voor de kostprijs. Dat vergt veel aandacht en inventiviteit van de ontwerpers.

Vervolgens gaat de spreker in op de aanpak van het bestaande patrimonium. Sinds 1984 werd in de sociale huisvesting ongeveer 20% van het patrimonium gerealiseerd aan eengezinswoningen en 35% aan appartementen. De meeste renovaties houden een thermische verbetering in van de gebouwen, vooral daken en ramen scoren vrij hoog. In sommige gevallen kan men de isolatie van de muren verbeteren, vloeren alleen bij zeer zware renovatie. Ondertussen is 50% van de bestaande eengezinswoningen voorzien van isolerende beglazing. De ramen zomaar isoleren zonder een volledig renovatiekader is evenwel delicaat. Eens de isolatie is aangebracht – zonder de andere maatregelen – zal men immers niet geneigd zijn nog een buitenisolatie toe te passen of ventilatievoorzieningen aan te passen. De investering in beglazing is immers al gebeurd en technisch belemmert het plaatsen van die ramen andere uitvoeringen. Zeker bij appartementsgebouwen moet men vermijden dat – door gebrek aan een globale evaluatie – men zich niet voor tien tot vijftien jaar schaakmat zet door alleen dubbel glas aan te brengen.

De vervanging van buitenschrijnwerk is meestal gepland in functie van onderhoudswerkzaamheden. Houten ramen met enkel glas worden vervangen door hoogwaardige isolatiesystemen. Tot nu toe waren sociale bouwmaatschappijen weigerachtig om zeer hoog rendementsglas toe te passen in niet-geïsoleerde woningen. De VMSW heeft echter altijd gepleit voor vervanging met de best beschikbare techniek. Men moet er wel rekening mee houden dat nieuwe ramen de luchtdichtheid van de woning grondig wijzigen, zodat men tezelfdertijd moet denken aan de ventilatievoorzieningen. Dak- en gevelrenovatie (met inbegrip van de ramen) vindt voornamelijk plaats in appartementsgebouwen. Ook met die laatste valt aanzienlijke winst te boeken op het vlak van energieverbruik.

In 2006 werd voor bijna 100 miljoen euro gerenoveerd. De onvolledige cijfers voor 2007 komen uit op 70 miljoen euro. Globaal kan men zeggen dat van die bedragen 20% tot 35% gaat naar energetische opwaardering. Bij vervanging van houten ramen met enkel glas naar thermisch hoogwaardige raamsystemen, draagt de investering 100% bij tot energiebesparing en het binnencomfort. Bij de vervanging van ketels voor centrale verwarming is de proportie anders maar evenmin onbelangrijk: tot 50%.

Na de motie van aanbeveling kreeg de VMSW bijkomende middelen, in 2006 en 2007 samen 5,2 miljoen euro. Het geld werd prioritair ingezet voor de vervanging van oude cv-ketels in eengezinswoningen. De maatregel bleek vrij populair, zodat in 2007 bijkomende middelen moesten worden ingezet. Voor dit jaar is opnieuw ongeveer 8 miljoen euro, waarvan een groot deel van het energiefonds, beschikbaar. De mogelijke bestedingen liggen ter studie. Er wordt immers gemikt op een optimale aanwending en op een grotere impact op de lange termijn. Daarnaast blijven ook de premies van de netbeheerders belangrijk.

In 2005 werd een enquête gehouden bij de bouwmaatschappijen met een respons voor ongeveer twee derde van het patrimonium, over de isolatietoestand, het energiegebruik en de verwarmingsinstallaties. Blijkt dat bijna 80% van de woningen met gas wordt verwarmd, een kleine 5% met stookolie en 8% elektrisch. De rest is niet duidelijk. In die laatste categorie komen kolen-, hout- en petroleumkachels voor. In sommige gevallen was door de bouwmaatschappij niet zelf in verwarming voorzien.

Als men de woningen indeelt volgens verwarmingstype, hebben centrale verwarmingssystemen het grootste aandeel. Acht procent is elektrisch en er is opnieuw een vrij groot aandeel aan kachels, plus een 16% collectieve verwarming. Opvallend is dat nog heel wat cv-ketels van meer dan 25 jaar oud bestaan. Hun aantal wordt geschat op 4500. Nog 10% van het patrimonium wordt verwarmd met individuele toestellen of kachels.

Daarom werd eerst het accent gelegd op de vervanging van ketels, wat vrij eenvoudig kan gebeuren. Zij bevinden zich immers meestal buiten de woning zelf, in een stookplaats, garage of zolderruimte. Doel was alle ketels van voor 1990 te vervangen. De nieuwe ketels moesten van een hoogrendementtype zijn, ofwel van het type condenserend. Omdat die andere eisen stellen inzake af- en toevoer, moest daarnaast ook aandacht geschonken worden aan de schoorstenen en aan de regeling via de thermostaten.

De respons op de premie van 800 euro per ketel, die een derde van de vervangingskosten dekt, was massaal. Sommige bouwmaatschappijen vervangen ketel per ketel, andere organiseren aanbestedingen. Daarnaast krijgen ze een renteloze lening voor de rest van het bedrag. De besparing die met de vervanging behaald wordt, bedraagt minstens 15%, maar het kan evengoed 50% zijn. Momenteel is een vierde van de premies uitbetaald, de rest is in de running. Men moet immers eerst de werken uitvoeren vooraleer de aanvraag in te dienen.

De heer Wallyn wijst erop dat met de geplande actie ‘vervanging van oude kachels’ een pak problemen inzake veiligheid worden opgelost, inzonderheid wat de CO-vorming betreft. De VMSW hoopt dat de premie van 400 euro per individueel toestel zeer aanlokkelijk is voor de maatschappijen. Er wordt gerekend op een besparing van minimaal 10% per kachel.

De VMSW is ontgoocheld over de eerste resultaten van de onderhandelingen met de leveranciers over de energiekorting. Gemiddeld hebben zij immers niet meer dan zes euro per gezin per jaar opgeleverd. Een belangrijk resultaat is dan weer wel dat veel mensen door de actie ontdekten dat ze recht hebben op een sociaal tarief. Inmiddels zijn de nieuwe onderhandelingen afgerond en daarin deed Essent een beter voorstel met een eenmalige premie van 28 euro voor elektriciteit, 10 euro voor gas en 10 euro bij domiciliëring.

In verband met budgetmeters, wijst de spreker erop dat blijkbaar ook heel wat mensen zonder betalingsproblemen sterk geïnteresseerd zijn in een budgetmeter om hun verbruik beter onder controle te houden. Over de veelbelovende ‘smart metering’, waarbij onder meer het voorbije verbruik in euro afleesbaar is, lopen heel wat Europese projecten, maar de kostprijs blijft hoog. De integratie met domotica kan leiden tot bijkomende energiebesparing, meent de spreker. VMSW heeft in haar typebestekken en ontwerponderrichtingen alvast de mogelijkheid inge-

schreven voor de mogelijke toepassing van budgetmeters en smart metering.

In die onderrichtingen worden naast energetische prestaties, levenslang wonen en toegankelijkheid sterk naar voren geschoven. De bedoeling is een evolutie naar lage-energiewoningen op gang te brengen, met duurzamere energietoepassingen zoals biomassa, bijvoorbeeld pellets.

De heer Wallyn verwacht dat de E-certificaten een zware impact op de sector zullen hebben. Vanaf 2009 moet er immers een certificaat afgeleverd worden bij elke nieuwe verhuring of verkoop. De socialehuisvestingsmaatschappijen kennen een groot en onvoorspelbaar huurderverloop en hebben dus snel een groot aantal certificaten nodig. Als men uitgaat van een verwachte kostprijs van 200 tot 250 euro per woning, komt men voor 100.000 woningen op een aanzienlijk bedrag. Daar komen voor de bouwmaatschappijen nog administratieve kosten en personeelsinzet bij. Tegelijk zat er in de hele operatie noch voor de maatschappij noch voor de huurder tot nu toe een direct nut in de hele operatie.

Toch is de VMSW ervan overtuigd dat de tijd gekomen is om deze lastige formaliteit om te zetten in een nuttig instrument. Het kan de basis vormen van een renovatiestrategie op korte en lange termijn. Het kan ook dienen voor de beleidsmatige planning van acties en middelen. Het kan de basis vormen voor de huurprijsberekening en de investeringssubsidies. De spreker meent dat men een en ander moet zien in de optiek van algemene renovatie.

Hij pleit voor een sterk gestructureerde en geïntegreerde aanpak. Het aantal beschikbare deskundigen vormt wel een probleem. Men kan verder vragen stellen bij de nauwkeurigheid en de vergelijkbaarheid van de cijfers als men snel en met minimale gegevens moet werken. Misschien is een aanpak via groepscertificaten een mogelijkheid, suggereert hij. De bouwmaatschappijen beschikken immers vaak over heel wat woningkenmerken die kunnen dienen voor de voorbereiding, waarna ze ter plaatse worden gecontroleerd en aangevuld.

De methodiek in ontwikkeling bij het Vlaams Energieagentschap (VEA) laat toe om aan de hand van één woning een uitbreiding te maken naar een hele groep, waarna men binnen de groep bijstuurt volgens specifieke kenmerken zoals aantal gevels of oriëntatie. Bij groepsaanpak kan men ook overgaan tot een offerteaanbesteding op de markt der energiedeskundigen, die dan hun reeds ontwikkelde knowhow ter beschikking kunnen stellen van de sector.

Een andere mogelijkheid is de centralisatie van gegevens via VEA, die dan ook voor andere dan energetische doelen aangewend kunnen worden, zoals onderhoud en renovatie.

Vervolgens wijst de heer Wallyn op het Europese onderzoeksproject over de invoering van E-certificaten bij maatschappijen in de socialewoningbouw. Verder vroeg de bevoegde minister aan de VMSW om de mogelijkheden van de passiefnorm in de socialewoningbouw te onderzoeken. Hij stelde ook een half miljoen euro aan subsidies ter beschikking voor de meerkosten van die projecten. Doel is vooral na te gaan hoever men kan gaan inzake lage-energiewoningen. Een ander veelbelovend onderzoeksproject is dat van het Instituut voor de aanmoediging van innovatie door Wetenschap en Technologie in Vlaanderen (IWT) over de mogelijkheden van na-isolatie van spouwmuren. De techniek, die al twintig jaar bestaat, bracht vroeger heel wat problemen mee. Hij is nu verbeterd en zou zelfs bij toepassing in slechts 10% van de woningen, een zeer elegante oplossing kunnen vormen.

De eigen voorbeeldprojecten van de VMSW zijn ondertussen voltooid. De meetcampagnes lopen volop. Van het project in Lillo zijn de resultaten al bekend, maar ze zijn niet zo spectaculair. De K30-woningen halen ongeveer dezelfde resultaten als de K45-woningen, wat deels wordt verklaard doordat de bewoners niet gewend zijn om met de nieuwere technieken om te gaan. VMSW hoopt dat dit met begeleiding gunstig evolueert. Van het project in Zoerle-Parwijs lopen de eerste gegevens binnen. Op het eerste gezicht zijn ze vrij goed. Het meetsysteem in Baneik is sinds twee maanden operationeel en wordt geoptimaliseerd. Het heeft al de wegwerking van enkele fouten in de aansluitingen en de werking van technische componenten mogelijk gemaakt.

Een ander project – Klimaat op Maat – opgezet door de Bond Beter Leefmilieu (BBL) betrof de weddenschap tussen maatschappijen en bewoners om gedurende zes maanden 8% energie te besparen. Bij vier maatschappijen beliep de besparing gemiddeld 6%, al was dat in sommige woningen een stuk meer. Een en ander resulteerde wel in een samenwerking met de bouwmaatschappijen om een aantal ingrepen uit te voeren zoals de vervanging van oude ketels en in de planning van bijkomende energiebesparende werkzaamheden.

De heer Wallyn besluit dat de sector van de sociale huisvesting heel wat probeert te doen aan de bestrijding van energiearmoede. Men is een voorloper inzake nieuwbouw en baanbreker in de woningrenovatie. Volgende doel is duurzaam voorzien in de noden van morgen. In de niet-sociale sector zijn er zware problemen, want daar bestaat op dit vlak nog niets. Daarom wil de VMSW haar ervaring delen met en adviseren aan de rest van de sector.

2.1. Bespreking

Mevrouw *Veerle Heeren* kijkt uit naar de meetresultaten van het project in Zoerle-Parwijs, dat door de commissie voor Wonen werd bezocht. Vervolgens informeert zij waarom de middelen uit het energiefonds bij 2008 staan, terwijl zij dacht dat ze ook al voor 2007 ter beschikking waren.

De heer *Bernard Wallyn* legt uit dat hij het jaar van uitvoering bedoelt en niet dat van de vastlegging of de beslissing.

Mevrouw *Veerle Heeren* is blij met de keuze voor focus en structurele werking, want dat was ook al de zorg van de commissie twee jaar geleden. Het rendement voor de huurder bij de plaatsing van dubbel glas of dakisolatie is onmiddellijk. Dat moet dus eerst gebeuren. Zij begrijpt dat er een planning voor grote renovaties bestaat, maar het blijft onverantwoord dat er in deze tijd nog altijd 40.000 sociale woningen zijn met enkel glas. Daarom moet het geld van het energiefonds prioritair naar die dingen gaan.

De heer *Bernard Wallyn* erkent dat sommige van de 40.000 woningen niet in aanmerking komen voor dubbel glas omdat ze binnen de vijf jaar zullen gerenoveerd worden. Hij zegt wel ter nuancering dat misschien 5000 daarvan niet bewoond zijn omwille van een geplande renovatie of als opvang van bewoners bij renovatie van andere gebouwen. Daarnaast is het zo dat men niet weet om welke woningen het gaat. Daar heeft men de resultaten van de energieprestaties voor nodig. Daaruit kan men concluderen welke groep een omvattende aanpak nodig heeft. Als zij die niet binnen bijvoorbeeld tien jaar krijgen, kunnen zij prioritair in aanmerking komen voor dubbele beglazing. Maar helaas worden de middelen bij gebrek aan die gegevens vandaag lukraak besteed.

Mevrouw *Veerle Heeren* werpt tegen dat elke bouwmaatschappij toch over die gegevens moet beschikken voor haar eigen patrimonium. Het kan toch niet dat dit nergens in een databank zit?

De heer *Bernard Wallyn* bevestigt dat de grote bouwmaatschappijen dat hebben, maar er zijn heel wat kleine, met beperkte personeelsmiddelen en uitbesteed onderhoud, waar dat heel moeilijk is.

Mevrouw *Veerle Heeren* vindt dat heel erg. Juist een kleine bouwmaatschappij zou in staat moeten zijn om te zeggen wat aan haar beperkte patrimonium scheelt. Zij treedt bij dat de VMSW zonder goede gegevens lukraak moet werken, maar dat is slecht beleid.

Het verwondert de heer *Carl Decaluwe*, commissievoorzitter, dat het inventarisproject dat de Vlaamse Huisvestingsmaatschappij (VHM) destijds opstartte, nog altijd niet is doorgesijpeld naar de kleinere bouwmaatschappijen.

De heer *Bernard Wallyn* verduidelijkt dat de VMSW alle kenmerken bezit van het buitenaspect van alle woningen, dus ook weet of het glas enkel dan wel dubbel is. Maar men weet niet of het hoogrendementglas betreft, hoe dik de isolatie is enzovoort. Voor een degelijk beleid moet men over meer details beschikken. Voor de VMSW is de invoering van E-certificaten hét moment om een stuk verder te gaan. Hij herhaalt zijn pleidooi om alle gegevens te verzamelen in een databank, waarmee men trouwens ook de kleine maatschappijen kan helpen in hun energie- en renovatiebeleid.

Mevrouw *Mieke Vogels* herinnert eraan dat de motie van aanbeveling pleitte voor samenwerking met eigenarenverenigingen en socialeverhuurkantoren. Heeft de VMSW een proactief beleid terzake? Zo neen, zou dat geen goed idee zijn?

De heer *Bernard Wallyn* bevestigt dat er op het vlak van energie al – voornamelijk technische – contacten waren met verschillende instanties buiten de sociale huisvesting. Voor de rest moet het beleid die vraag beantwoorden.

3. Toelichting door de dames Mieke Clymans en Anita Rimaux, Samenlevingsopbouw Antwerpen Provincie vzw – Vlaams project Energie en Armoede

Mevrouw *Mieke Clymans* wijst er om te beginnen op dat sinds de goedkeuring van de motie een aantal veranderingen zijn gebeurd. Zij noemt onder meer de stijging van de aardgasprijzen en de distributiekosten, evenals de wijzigingen in het decreet van 25 mei 2007, waarvan de uitvoeringsbesluiten nog afgewacht worden.

Wat het sociale tarief betreft, vindt Samenlevingsopbouw het heel positief dat het laagste tarief voortaan wordt verstrekt via de sociale maximumprijzen. Knelpunt is dat een aantal mensen uit die boot vallen. Een enquête via OCMW's en de centra voor algemeen welzijnswerk (caw) leerde dat slechts 47% van de ondervraagden recht hadden op het sociale tarief. Daarom pleit Samenlevingsopbouw voor overleg met de federale overheid om het bereik uit te breiden naar andere groepen met een beperkt inkomen. Ook is de automatische toekenning nog niet gerealiseerd, terwijl de enquête toonde dat 52% van de rechthebbenden zich niet van hun recht op sociaal tarief bewust zijn. Ook hulpverleners hebben niet altijd de reflex om het aan te vragen voor hun cliënten. Zij weten sinds de liberalisering immers niet

vanzelf wie de leverancier is. Heel eigenaardig is verder dat een richtlijn van de federale regulator, de CREG, aanbeveelt om mensen die 66% invalide zijn maar hun uitkering trekken via het ziekenfonds, geen sociale maximumprijzen toe te kennen.

Mevrouw *Anita Rimaux* bespreekt het rationele energiegebruik. Zij wijst erop dat gedrag 30% van de energiefactuur bepaalt en de huisvesting 70%. Daarom moet er naast bewustmaking met het oog op gedragsverandering, geïnvesteerd worden in een beter woonbeleid. Knelpunten op dit vlak zijn de volgende. Energiescans zijn op zich heel goed maar vormen een druppel op een hete plaat. Er zijn veel serieuzere ingrepen nodig om een woning energievriendelijk te maken. Alleen zijn ze vaak kostelijk en niet haalbaar voor mensen met een laag inkomen. Een ander probleem is dat de huurprijs altijd omhoog gaat nadat een eigenaar een woning energiezuiniger heeft gemaakt tijdens een renovatie. Dat is zowel op de privémarkt als in de sociale huisvesting het geval. Uiteindelijk blijven mensen in armoede steeds in de slechtste woningen zitten. Ze genieten ook zelden van fiscale maatregelen, terwijl eigenaars en mensen met een hoger inkomen allerlei investeringen kunnen aftrekken.

Samenlevingsopbouw heeft een aantal voorstellen. Zo is het belangrijk dat er lokale initiatieven komen om eigenaars en huurders te ondersteunen. Men denkt aan bewustmaking maar ook aan informatie over premies en bemiddeling tussen huurders en verhuurders bij serieuze problemen. Een ander idee is de koppeling van de huurprijs aan de kwaliteit van de woning, zonder dat daarbij de prijzen stijgen. Verder vindt Samenlevingsopbouw dat gevolgen moeten verbonden worden aan de energieprestatiecertificaten. In kaart brengen is goed maar op zich onvoldoende. Er zijn ook stimulansen voor huurders nodig naast die voor eigenaars. Tot slot ziet Samenlevingsopbouw een voorbeeldfunctie voor de sociale huisvesting. Niet alle sociale woningen zijn op dit ogenblik even voorbeeldig, merkt de spreker op. Zij wijst op het voorkomen van enkel glas en elektrische verwarming. Contacten met huisvestingsmaatschappijen leren ook dat zij vaak weinig middelen voor renovatie hebben. Aangezien zij autonoom beslissen, hangt het van de maatschappij af wat de maatregelen zullen zijn.

Vervolgens behandelt de spreker het onderwerp betalingsmoeilijkheden. Het is positief dat voor het opzeggen van het contract door de leverancier, de zogenaamde drop, geen kosten meer mogen aangerekend worden. Wel ziet men dat sommige leveranciers via een achterpoortje beheerskosten voor laattijdige betaling aanrekenen. De motie pleitte verder voor doorverwijzing naar de LAC na drop, maar dat gebeurt niet. De betrokkenen vinden geen ondersteuning. Zij kennen de procedure niet en vinden moeilijk een nieuwe leverancier, omdat die in het systeem van de netbeheerder kan zien dat het om een gedropte klant gaat. Ze vragen vervolgens een waarborg van driemaal de voorschotfactuur, wat meestal niet haalbaar is voor mensen met betalingsmoeilijkheden. Samenlevingsopbouw stelt daarom voor dat men niet meer in het systeem kan zien welke klanten gedropt zijn. Daarnaast is een reglementering voor waarborgen nodig, die zowel de hoogte als de terugbetalingsvoorwaarden bevat.

De motie beval terecht het plaatsen van een budgetmeter binnen 30 dagen aan, maar het minibesluit zegt in tegenstrijd daarmee dat pas 60 dagen na de ingebrekestelling door de netbeheerder een budgetmeter moet geplaatst worden. Samenlevingsopbouw stelt voor om gedropte klanten onmiddellijk een budgetmeter geven. Het is immers een goed instrument om zowel schulden te vermijden als het energieverbruik te beheersen. Om dit te laten samengaan met de vrije markt, is ook een systeem nodig waarin men een budgetmeter kan krijgen van een privéleverancier.

Mevrouw *Mieke Clymans* vindt het positief dat het opladen nu al zowel contant als met bankkaart kan geregeld worden. Alleen is de spreiding tot één oplaadpunt per gemeente mogelijk een knelpunt in vergelijking met de eerdere norm van één per 10.000 inwoners. De nieuwe regeling is nadelig voor inwoners van zeer uitgestrekte gemeenten. Het oplaadpunt kan immers 17 kilometer van hun woning zijn. Samenlevingsopbouw stelt voor om oplading mogelijk te maken op verschillende publiek toegankelijke plaatsen. Er wordt ook gepleit voor betere en bijkomende openingsuren.

Samenlevingsopbouw heeft ook verschillende voorstellen voor acties om schuldopbouw te vermijden. De spreker noemt budgetmeters voor wie erom vraagt, budgetmeters voor gas, geen kosten aanrekenen voor herinneringsbrieven en ingebrekestellingen. Ook vraagt men de overheid om maatregelen om de energieprijzen te beheersen, de concurrentie te stimuleren, het btw-tarief te verlagen en de controle op de tarieven te verzekeren.

Het optrekken van de minimumlevering van zes naar tien ampère is zeer positief, ook al is dat laatste te weinig voor een aantal noodzakelijke huishoudtoestellen. Samenlevingsopbouw wenst ook een aanpassing aan de grootte van het gezin. De uitvoeringsbesluiten moeten ook stipuleren dat het wegnemen van die functie via een LAC-beslissing moet passeren. Er moet ten slotte nagedacht worden over een minimumlevering van gas.

Mevrouw *Anita Rimaux* vindt het plan om afsluiten

als mogelijkheid te behouden – zij het als ultieme stap – moeilijk te rijmen met punt 4° van de motie waarin staat dat "het kunnen beschikken over minimumleveringen aan energie moet beschouwd worden als een grondrecht". Voor Samenlevingsopbouw blijft afsluiten onaanvaardbaar. Positief is wel dat de winterperiode is vastgelegd en een klein stukje verlengd, maar een weinig opgevolgd probleem is dat mensen die afgesloten werden vóór de winterperiode, dat ook blijven. Samenlevingsopbouw stelt voor om het OCMW op de hoogte te brengen bij afsluiting of wegnemen van de 10 ampèrefunctie. De spreker beseft dat dit in de uitvoeringsbesluiten zit, maar die zijn nog niet goedgekeurd.

Positief is de verwijdering van het begrip 'klaarblijkelijke onwil' uit de wetgeving, maar een knelpunt blijft dat voor afsluiting niet altijd een beslissing van de LAC nodig is, wat volgens Samenlevingsopbouw wél het geval is. Zo mag de netbeheerder afsluiten bij leegstand, fraude of problematische verhuizing zonder bijeenkomst van de LAC. Voor de spreker is in elk geval minstens een sociaal onderzoek nodig waarbij de betrokkene zijn verhaal doet.

Voor problematische verhuizing staat in de uitvoeringsbesluiten een hele procedure uitgeschreven, maar Samenlevingsopbouw vindt de termijnen zeer kort. Mensen die administratief weinig vaardig zijn, moeilijk kunnen lezen of een andere taal spreken, zullen die brieven waarschijnlijk niet verstaan en dus bij verhuizing geen nieuwe leverancier kiezen, waardoor ze in die categorie terechtkomen. De sanctie is dan onmiddellijk afsluiten.

Een andere moeilijke situatie is die van mensen die 180 dagen zonder schuld zijn bij een netbeheerder. Zij moeten voor de LAC aantonen dat zij actief gezocht hebben naar een nieuwe leverancier. Ook daar ligt de bewijslast dus bij de klant, maar voor mensen in armoede zijn brieven en mails moeilijk. Bovendien willen veel mensen met een budgetmeter die ook graag behouden. Dat is een jammerlijke ontwikkeling. Samenlevingsopbouw stelt voor om nooit af te sluiten zonder LAC-beslissing, bij verhuizing mensen te ondersteunen in de plaats van af te sluiten en de budgetmeter als preventief instrument te hanteren.

Mevrouw *Mieke Clymans* signaleert dat Samenlevingsopbouw blijvende knelpunten ziet bij de begrijpelijke en verstaanbare taal voor niet-internetbezitters. De nadruk blijft liggen op schriftelijke communicatie. Bovendien hebben alle leveranciers hun klantenkantoren afgebouwd. Internet wordt als voornaamste informatiebron vooropgesteld, ook door de overheid, bijvoorbeeld de Vlaamse Reguleringsinstantie voor de Elektriciteits- en Gasmarkt (VREG). Samenlevingsopbouw heeft geen weet van overheidsinitiatieven ten gunste van begrijpbare facturen. Zelf stelt het al een voorstel uitgewerkt en besproken te hebben met een groep leveranciers en er zou gevolg aan worden gegeven in een nieuw en reeds gepland overleg. Men wil ook samenwerken met de VREG om de informatie te brengen tot waar zij nodig is. Vorig jaar werden 72 vormingen gerealiseerd.

De spreker hoopt dat de federale ombudsdienst snel operationeel wordt. Het koninklijk besluit verscheen op 12 februari in het Staatsblad. Tot slot bedankt zij de Vlaamse overheid voor het overleg en biedt zij aan om dit te continueren.

De verslaggevers, *De voorzitter,*

Veerle HEEREN Carl DECALUWE
Else DE WACHTER